

การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการในโรงเรียนคีรีศรีสาครวิทยา จังหวัดตราด

Integrated Buddhist Knowledge Management in Keeree Srisakornwittaya
School, Trat Province

พระนันท์ศักดิ์ ธมมานนโท (ลัมนันท์ภิกษุ)¹ พระเทพปริยัติเมธี² และศิริโรจน์ นามเสนา³
Phrananthisak Dhammanando, Phratheppariyattimethi and Sirote Namsena

Received: September 26, 2022

Revised: April 18, 2023

Accepted: June 13, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการความรู้ตามทฤษฎีตะวันตกและตามหลักพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาสภาพปัญหากระบวนการจัดการความรู้ในโรงเรียนคีรีศรีสาครวิทยา จังหวัดตราด และ 3) นำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการในโรงเรียนคีรีศรีสาครวิทยา จังหวัดตราด ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 รูป/คน การสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 รูป/คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) การจัดการความรู้ตามทฤษฎีตะวันตก คือการจัดการใช้ความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินงาน เพื่อใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมเกิดความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยทฤษฎีการจัดการแบบใหม่ ที่มีทฤษฎีการบริหารจัดการ ทฤษฎีการบริหารเชิงระบบ ทฤษฎีองค์การแห่งการเรียนรู้ อาศัยความรู้ของศาสตร์ต่าง ๆ ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่ชัดเจนนำไปสู่เป้าหมาย โดยการนำหลักธรรมมาบูรณาการ ส่งเสริมให้องค์กร เห็นถึงความสำคัญในการจัดการความรู้แบบสมัยใหม่ 2) ปัญหาทางการเรียนในรายวิชา พระพุทธศาสนาไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานด้านผู้เรียน และด้านบุคลากรที่สอน ปัญหาความเสี่ยง จากความเจริญด้านวัตถุในวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้เยาวชนสมัยใหม่ไม่สนใจศาสนา และปัญหารูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้

¹ คณะสงฆ์จังหวัดตราด; Sangha in Trat Provincial

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; MahachulalongkornrajavidyalayaUniversity

Corresponding author, e-mail: phrananthisak2509@gmail.com, Tel. 089-9311869

และ 3) การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการในโรงเรียนคีรีศรีนครวิทยา ประกอบด้วย 1) การจัดการการความรู้หลักสูตรเชิงพุทธบูรณาการ ที่ใช้คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เป็น แกนกลาง เรียนรู้เนื้อหาวิชาความจริงของสรรพสิ่ง โลกและชีวิต แห่งความเป็นมนุษย์ วิถีธรรมชาติ 2) การจัดการการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง องค์กรเอกชนและชุมชน ศรัทธาในโรงเรียนทำหน้าที่ “ปมเพาะคนดีคนเก่งและมีความสุข” 3) กิจกรรมการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ 3.1) บูรณาการในการเรียนการ 3.2) บูรณาการในวิถีชีวิต พัฒนาคุณธรรม 3.3) บูรณาการไตรสิกขาทุกวัน

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, ทฤษฎี, พุทธบูรณาการ

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study knowledge management according to western theory and Buddhism; 2) to study the problems of knowledge management system in Keeree Srisakornwittaya School, Trat Province; and 3) to present an integrated Buddhist knowledge management model in Keeree Srisakornwittaya School, Trat Province. It was a qualitative research collecting data by using interviews with 25 key informants, focus group discussion with 7 experts using content analysis techniques. The research findings were as follows: 1) knowledge management according to western theory was to use knowledge management and experience in operations to use resources appropriately to achieve success efficiently with new management theory consisting of management theory, systems management theory, learning organization theory relying on the knowledge of various sciences, resulting in a clear body of knowledge leading to the goal by bringing Dhamma principles to integrate for encouraging the organization to see the importance of modern knowledge management; 2) learning problems in the Buddhism course did not meet the standard criteria for learners and teaching personnel. Risk problems from material prosperity in western culture made modern youths not interested in religion and the problems of the social model of learning and; 3) integrated Buddhist knowledge management in Keeree Srisakornwittaya

School consisted of 1) knowledge management in integrated Buddhist curriculum that used mathematics and science as the core, learned the truth of things subject matter, the world and life of human beings, and the natural way; 2) in terms of integrated Buddhist knowledge management, school personnel, parents, NGOs and communities had faith in school to do their job, namely "cultivate good, talented and happy people"; 3) integrated Buddhist knowledge management activities consisted of 3.1) integration in learning; 3.2) integration in way of life, moral development; 3.3) integration of Sikkha 3 in every day.

Keywords: Knowledge Management, Theory, Buddhist Integration

บทนำ

การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่ช่วยทำให้เกิดพัฒนาของความรู้ และเป็นกระบวนการสำคัญที่ส่งผลให้ องค์กรมีสมรรถนะสูง (เป็นเลิศ) การจัดการความรู้จึงนับเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาองค์กร โดยเฉพาะองค์กร ด้านการศึกษา หัวใจสำคัญของการจัดการความรู้ คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายใต้บรรยากาศกัลยาณมิตร การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ เผยแพร่องค์ความรู้ และนำเอาความรู้ไปใช้ประโยชน์

การจัดการความรู้เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ และประสบการณ์ในการดำเนินงาน เพื่อใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมเกิดความสำเร็จ ด้วยทฤษฎีการจัดการแบบใหม่ ที่มีทฤษฎีการบริหารจัดการ ทฤษฎีการบริหารเชิงระบบ ทฤษฎีองค์การแห่งการเรียนรู้ เป็นต้น อาศัยความรู้ของศาสตร์ต่าง ๆ ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่ชัดเจนนำไปสู่เป้าหมาย โดยการนำหลักธรรมมาบูรณาการ ส่งเสริมให้องค์กร เห็นถึงความสำคัญในการจัดการความรู้แบบสมัยใหม่ (จรรยา ปันทวัฏกูร และกิตติศักดิ์ ตีญา, 2563) การนำเอาแนวคิดทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานศึกษาของตนเอง ทฤษฎีที่เหมาะสมกับการบริหารการศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลจนบรรลุเป้าหมายขององค์กร ทั้งนี้ มีนักวิชาการแสดงแนวคิดถึงกระบวนการจัดการไว้ดังนี้ ทฤษฎีการบริหารเชิงระบบ ที่ได้ประยุกต์กระบวนการจัดการ ให้สั้นลง เรียกว่า วัฏจักรเดมिंग (Deming cycle) หรือ PDCA ซึ่งประกอบไปด้วย P = Plan การวางแผน การดำเนินงานด้วยความรอบคอบ และกำหนดหัวข้อที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และพัฒนาในสิ่งต่าง ๆ D = Do การนำแผนที่ได้วางไว้ไปปฏิบัติ หมายถึงการดำเนินการกระทำ ตามแผน โดยมีโครงสร้างวิธีการและผลของการดำเนินการที่มีความ

สอดคล้องกับแผนที่ได้วางไว้ C = Check การตรวจสอบ หมายถึงการประเมินแผนหรือการประเมินโครงสร้างการประเมินขั้นตอนการดำเนินงาน และการประเมินผลของการดำเนินงานที่ได้ตั้งไว้ A = Action การนำแผนที่ได้แก้ไขแล้วไปปฏิบัติใหม่ หมายถึงการนำ ผลการประเมินมาพัฒนาแผน มีโครงสร้างหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใดที่ควรปรับปรุงหรือพัฒนา (สมคิด บางโม, 2562) สรุปว่าการจัดการใช้ความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เห็นได้จากทฤษฎีการจัดการแบบใหม่ ในยุคของการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ ยังอาศัยความรู้ของศาสตร์ต่าง ๆ มาเพื่อประยุกต์ใช้ ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่ชัดเจนเพื่อการพัฒนา นำไปสู่เป้าหมายที่ยั่งยืน

โรงเรียนศรีศรีสาครวิทยา (วัดท่าน้ำลาง) จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นโรงเรียนประถมศึกษาจัดการศึกษาจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม รับนักเรียนเข้าเรียนทั้งนักเรียนปกติและนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ สำนักเรียนปกติมีทั้งนักเรียนเก่ง ปานกลางและอ่อนคละกันในชั้นเรียน จึงทำให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถแตกต่างกัน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอน จึงควรมีการจัดการ เรียนรู้แบบพุทธบูรณาการสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักวิชาการหลายท่านเช่น พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส เฉลิม พักอ่อน (2562), ธีระ รุญเจริญ และศรีไพร จันท์เชียว ได้ให้ความเห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นวิธีสอนที่ดีที่สุดในสมัยปัจจุบันที่ควรนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนักเรียนในโรงเรียนที่สนองความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ดีและมีความเหมาะสมกับปัญหาชีวิตนักเรียนที่เกิดขึ้น สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตจริงได้รวมทั้งการศึกษา จากงานวิจัยพบว่า การจัดการความรู้พระพุทธศาสนาแบบบูรณาการ ทำให้ผลทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนรายวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนศรีศรีสาครวิทยาสอบกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ยังไม่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชีวิตนักเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ตามทฤษฎีตะวันตกและตามหลักพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหากระบวนการจัดการความรู้ในโรงเรียนศรีศรีสาครวิทยา จังหวัดตราด
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการในโรงเรียนศรีศรีสาครวิทยา จังหวัดตราด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาทฤษฎีและแนวคิดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นำมาบูรณาการในการพัฒนาโรงเรียนคีรีศรีสาครวิทยา จังหวัดตราด โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก 1) กลุ่มด้านผู้นำทางศาสนา 2) กลุ่มด้านผู้นำ 3) กลุ่มด้านผู้บริหารการศึกษา 4) กลุ่มด้านผู้ปกครองนักเรียน 9 รวมทั้งหมด 34 รูป/คน เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญที่สามารถให้ข้อมูล ในหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ ศึกษาเนื้อหาจากเอกสารและงานวิจัยอย่างละเอียดแล้ว บันทึกข้อมูลของนักเรียนในโรงเรียนคีรีศรีสาครวิทยา จังหวัดตราด ตามกรอบแนวความคิดการวิจัยที่ได้วางไว้ แล้วนำข้อมูลสำคัญเหล่านั้น ไปสรุปวิเคราะห์ การวิเคราะห์และสรุปข้อมูล หาแนวคิดที่ปรากฏตามนัยที่ได้วางไว้ แล้วสรุปนัยสำคัญเหล่านั้น

ระยะที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์เอกสาร เกี่ยวกับสภาพปัญหา ในโรงเรียนคีรีศรีสาครวิทยา จังหวัดตราด ผู้วิจัยได้กำหนด ไว้ คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่ นักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ของโรงเรียนคีรีศรีสาครวิทยา จังหวัดตราด รวมทั้งการลงเก็บ ข้อมูลในพื้นที่ด้วยตัวเองตามระเบียบวิธีวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์เชิงลึก นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา การสังเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลที่สอดคล้องกัน เพื่อแสวงหาความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน ในบางประการ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ระยะที่ 3 การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการในโรงเรียนคีรีศรีสาครวิทยา จังหวัดตราด นำเสนอเขียนเป็นความเรียง ตารางหรือ ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) จัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นแฟ้มข้อมูล 2) อ่าน ทำความเข้าใจ บันทึก เขียนข้อสังเกตและตั้งประเด็นพรรณนา แยกแยะลดส่วนข้อมูล ตีความข้อมูล จัดหมวดหมู่ หาความเหมือน ความต่าง และความเชื่อมโยงกับบริบท 3) สรุปผลการวิจัย นำเสนอข้อมูลเป็น เรียงความ และรายงานผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการในโรงเรียนคีรีศรีสาครวิทยา จังหวัดตราด พบว่า การจัดการความรู้คือการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลแบบปัจเจกปัญญา ซึ่งเป็นความรู้เฉพาะตัว (ปัจเจกจัดตั้ง) (Tacit Knowledge) มาพัฒนาให้เป็นระบบสาธารณปัญญา (Explicit

Knowledge) ในรูปของเอกสารและสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ใครก็ตามสามารถเข้าถึงและนำไปใช้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารและบุคลากร ของ โรงเรียน ผู้ปกครอง องค์กรเอกชนและชุมชน ครอบครัวยุคใหม่และศรัทธา ในโรงเรียนที่ทำหน้าที่ให้การ “บ่มเพาะคนดีคนเก่งและมีความสุข” การบริหารตามแนวใหม่ยุคโลกาภิวัตน์ ตามกระบวนการทฤษฎีตะวันตก ที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง และบูรณาการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม สามารถนำเอาความรู้ไปใช้ในการ ดำเนินชีวิตที่เป็นอยู่จริงได้ซึ่งมีวิธีการสำคัญอยู่ 3 ประการ ได้แก่ 1) บูรณาการในการเรียนการสอน 2) บูรณาการในวิถีชีวิต ด้วยการสร้างระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม ที่เรียกว่าวินัยชาวพุทธ 3) บูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน ด้วยการดำเนินชีวิต ตามปกติธรรมดาดัง 3 ด้าน ประกอบได้ด้วย ด้านศีล ด้านจิตใจ และด้านปัญญา

2. สภาพปัญหาการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการในโรงเรียนศีรีศรีสาครวิทยา จังหวัดตราด พบว่า

2.1. ด้านการบริหารจัดการ เรื่องของ งบประมาณ ที่จำเป็นควรมีกระบวนการที่ชัดเจน การบริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีกระบวนการควบคุมและตรวจสอบให้เป็นไปตามนโยบายหรือแผนงานที่ได้กำหนดไว้

2.2. ด้านกายภาพ เกี่ยวกับห้องพุทธธรรม สถานที่ไม่สามารถรองรับจำนวนนักเรียนได้อย่างเพียงพอ เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องไม่ควร เพิกเฉย เพราะเรื่องของอาคารสถานที่ เป็นสภาพแวดล้อมเบื้องต้นที่จะทำให้ นักเรียนสามารถซึมซับความเป็นชาวพุทธได้จากสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว

2.3. ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ผู้ปกครองและนักเรียนส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตแบบสังคมเมือง มีความเป็นวัตถุนิยมมากเกินไป อีกทั้งนักเรียนไม่สามารถนำเอาหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ เพราะคิด ว่าหลักธรรมเกี่ยวข้องกับวัดและพระเท่านั้น

2.4. ด้านการเรียนการสอน โรงเรียนยังขาดบุคลากรที่มีความรู้อย่างแท้จริงเกี่ยวกับคำสอนและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ขาดความเชี่ยวชาญที่จะนำคำสอนมาประยุกต์ใช้และเป็นแบบอย่างที่ดีชัดเจน

2.5. ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ครูและนักเรียนยังไม่สามารถสร้างบรรยากาศวิถีพุทธได้อย่างเต็มที่ เพราะบุคลากรบางกลุ่มยังไม่เห็นความสำคัญและไม่ค่อยให้ความร่วมมือรวมถึงผู้ปกครองของนักเรียนที่นับถือต่างศาสนา

2.6. ด้านการพัฒนาบุคลากร ครูและนักเรียนยังไม่สามารถสร้าง รูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้ เพราะโดยปกติวิถีชีวิตของคนไทย จะยิ้มแย้มแจ่มใสและมีน้ำใจเป็นทุนเดิม อยู่แล้ว ซึ่งแนวทางการพัฒนาที่ได้จากการศึกษาวิจัย

3. การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการในโรงเรียนคีรีศรีสาครวิทยา จังหวัดตราด พบว่าแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการตามกระบวนการ คือ

Plan (วางแผน) การวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบ ครอบคลุมถึงการกำหนดหัวข้อที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ

Do (ปฏิบัติตามแผน) การดำเนินการตามแผน ประกอบด้วยการมีโครงสร้างรองรับการดำเนินการ เช่น การกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินการ มีผู้รับผิดชอบดำเนินการได้ตามที่กำหนดไว้ มีการประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการตาม ระยะเวลาที่กำหนด และตามงบประมาณที่กำหนดไว้

Check (ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน) การประเมินแผน ประกอบด้วย การประเมินโครงสร้างที่รองรับการดำเนินการ การประเมินขั้นตอนการดำเนินงาน และการประเมินผลของการดำเนินงานตามแผนที่ได้ตั้งไว้โดยการกำหนดวิธี/รูปแบบการประเมิน มีรูปแบบของการประเมินเหมาะสม ผลของการประเมินตรงกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้มีปัญหา/จุดอ่อนที่พบในการดำเนินการ และข้อดี/จุดแข็งของการดำเนินการ

Act (ปรับปรุง แก้ไข) การนำผลการประเมินมาพัฒนาแผน ประกอบด้วยการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ว่ามี โครงสร้างหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใดที่ควรปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งที่ดีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นไปอีก และสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินการใหม่ที่เหมาะสม

3.1 รูปแบบหลักสูตรเชิงพุทธบูรณาการ เป็นหลักสูตรบูรณาการที่ใช้ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์เป็น แกนกลาง เรียนรู้เนื้อหาวิชา

3.2 รูปแบบการจัดการความรู้เชิงพุทธ บูรณาการบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง องค์กรเอกชนและชุมชน เพื่อให้องค์กร ประสบ ความสำเร็จ

3.3 รูปแบบกิจกรรมการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาครูจัดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการผ่านกิจกรรมการ เรียนการสอนในชั้นเรียน ซึ่งแผนการสอนบูรณาการและสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะ และค่านิยมอันพึงประสงค์การบูรณาการวิชาพุทธศาสนา ต้องสามารถนำเอาความรู้ไปใช้ในการ ดำเนินชีวิตที่เป็นอยู่จริงได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. โรงเรียนคีรีศรีสาครวิทยา ได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา อาจารย์ ครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยการเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษา ที่เชื่อมโยงกับสถาบันศาสนา ในสถานศึกษา หล่อหลอมคุณธรรมที่ดั่งาม ตามแนวปรัชญา สมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีจุดเน้นสำคัญ คือการพัฒนา ผู้เรียนให้ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าใน ตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการจัดการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคล เน้นคุณธรรมจริยธรรม จัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็น สำหรับผู้เรียน เช่น การเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการคิด กระบวนการ เคารพสิทธิของผู้อื่นและแก้ปัญหา กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการใช้สื่อ การเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนา ผู้เรียนอย่างแท้จริง โรงเรียนคีรีศรี สาครวิทยา จังหวัดตราด การจัดการความรู้ตามทฤษฎีตะวันตก คือการจัดการใช้ความรู้และ ประสบการณ์ในการดำเนินงาน ด้วยทฤษฎีการจัดการแบบใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัด ประดิษฐ์ ตาโก (ประคองสาย) (2557) พบว่าการจัดการความรู้ตามทฤษฎี ตะวันตก ประกอบด้วย กระบวนการบริหารที่ เรียกว่า วงจรคุณภาพ นำไปพัฒนางาน (PDCA) ดังนี้ 1) การวางแผน (Plan) แผนที่จะกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการ แก้ไขปัญหาหรือพัฒนา 2) การ ปฏิบัติ (Do) การนำ ทางเลือกที่ตัดสินใจไปวางแผนร่วมมือ แก้ไขปัญหาให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การตรวจสอบ (Check) การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล 4) การปรับปรุง (Act) การ กำหนดการดำเนินงาน เพื่อแนวปฏิบัติในอนาคตและการแก้ไขปัญหาด่าง ๆ การนำหลักธรรมมาบูรณาการ

2. สภาพปัญหาของการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการในโรงเรียนคีรีศรีสาครวิทยา จังหวัดตราด พบว่าปัญหา 6 ด้าน 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านกายภาพ 3) ด้านกิจกรรม พื้นฐานวิถีชีวิต 4) ด้านการเรียนการสอน 5) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ 6) ด้านการพัฒนา บุคลากร ซึ่งมีความสอดคล้อง กับงานวิจัยของพระมหาวิชาญ สุวิชาโน (บัวบาน), เกษม แสงนันท (2562) พบว่า ความร่วมมือร่วมใจกัน จะเป็นเครื่องช่วยนำพาให้การบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ ประสบผลสำเร็จได้ โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ ซึ่ง ได้แก่ ด้านการ บริหารจัดการ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์ ด้านการพัฒนาบุคลากร ให้เป็นไปตามหลักพุทธธรรม ทางพระพุทธศาสนา โดยมี

ผู้บริหาร ครู บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และพระสงฆ์ เป็นผู้ขับเคลื่อน แผนงานหรือนโยบาย ร่วมกัน โครงการโรงเรียนวิถีพุทธก็จะสามารถดำเนินไปได้อย่างยั่งยืนถาวร ต่อไป

3. รูปแบบการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการในโรงเรียนคีรีศรีนครวิทยา จังหวัด ตราด พบว่า องค์การทั้งสาม ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) เป็นองค์กรหลักที่คอยให้การสนับสนุน ร่วม กำหนดแผนงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิฑู สุธิชาโน (บัวบาน), เกษม แสงนนท์ (2562) พบว่า การจัดการศึกษาในแต่ละ โรงเรียน ควรมีรูปแบบแนวเดียวกัน มาตรฐาน เดียวกันและเสมอภาคกัน ทั้งชุมชน ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ผู้บริหาร และนักเรียน ในพื้นที่ การ จัดสรรทรัพยากรให้ทั่วถึงเกิดประโยชน์ซึ่งสอดคล้องกับงานของพระมหาสุนันท์ สุนนโท (รุจิเวทย์), พระมหากำพล คุณงฺกโร (มาลัย) (2558) พบว่า โครงการโรงเรียนวิถีพุทธสามารถดำเนินการ จน สำเร็จตามเป้าหมายได้เพราะ บ้านเป็นแหล่งเรียนรู้แรกให้เยาวชนหรือผู้เรียนได้รู้จักการใช้ชีวิต ร่วมกันในครอบครัว ที่แต่ละครอบครัวก็จะมีมาแตกต่างกันของแต่ละครอบครัว (วิถีชีวิต) วัดเป็น แหล่งเรียนรู้อีกแห่งหนึ่งที่มีความผูกพันกับคนไทยกับวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันมาตั้งแต่สมัยอดีต กาล ด้วยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเสมอมา จนกลายเป็นวัฒนธรรมประจำของแต่ละท้องถิ่น (วิถี วัฒนธรรม) โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนได้มีความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ไม่มีวันหมดสิ้น (วิถีการเรียนรู้)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอสรุปองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

แนวคิดในการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการในโรงเรียนศรีศรีสาครวิทยา จังหวัดตราด มีหลักการจัดการความรู้ คือการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลแบบปัจเจกปัญญา ซึ่งเป็นความรู้เฉพาะตัว (ปัจเจกตตัง) (Tacit Knowledge) มาพัฒนาให้เป็นระบบสาธารณปัญญา (Explicit Knowledge) เพื่อให้ใครก็ตามสามารถเข้าถึงและนำไปใช้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารและบุคลากร ของ โรงเรียน ผู้ปกครอง องค์กรเอกชนและชุมชน ควรตระหนักและศรัทธา ในโรงเรียนที่ทำหน้าที่ให้การ “บ่มเพาะคนดีคนเก่งและมีความสุข” โดยการนำเอาการบริหารตาม กระบวนการทฤษฎีตะวันตก ที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง A = Action ควบคู่ไป กับการบูรณาการ หลักพุทธธรรม เพื่อการพัฒนาที่เป็นรูปแบบดังนี้ 1) รูปแบบหลักสูตรเชิงพุทธบูรณาการ 2) รูปแบบ การจัดการการความรู้เชิงพุทธบูรณาการบุคลากรในโรงเรียน 3) รูปแบบกิจกรรมการจัดการความรู้ เชิงพุทธบูรณาการ จะเห็นได้ว่าบ้าน วัด และโรงเรียน จะร่วมกันเป็นผู้กำหนดแผน/นโยบายร่วมกัน

และร่วมกันลงมือปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในส่วนของจัดการความรู้ด้านต่าง ๆ สรุบบ้าน เป็นแหล่งเรียนรู้แรกของแต่ละครอบครัว (วิถีชุมชน) วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ความผูกพันกับคนไทย กับ วิธีการดำเนินชีวิต (วิถีวัฒนธรรม) โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ (วิถีการเรียนรู้)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารรวมทั้งครูผู้สอนควรจริงจังและเข้มงวดต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนให้มากขึ้น การมีจิตสาธารณะ การเรียนการสอนควรให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมนักเรียนควบคู่กันไป โดยเน้นผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ
2. ผู้บริหารควรมีเหตุผล มีความเฉลียวฉลาดรอบรู้อย่างมีองค์รวม มีความพอเพียงในการดำเนินชีวิต ไม่ประมาท กล้าเปลี่ยนแปลงเพื่อความเจริญก้าวหน้า
3. ผู้บริหารควรเพิ่มมาตรการส่งเสริมการเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธและแนวทางการปฏิบัติงานด้านหลักการเป็นอยู่อย่างพอเพียงทั้งการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. โรงเรียนเป็นแหล่งบ่มเพาะคนดี สังคมร่วมสร้างคนดีสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
2. โรงเรียนเน้นฝึกฝนทักษะ เช่นทักษะทางภาษา ทักษะการคิดคำนวณ ทักษะการคิดทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นต้น ให้มีความรู้ ความสามารถที่จะประกอบอาชีพสุจริตได้
3. โรงเรียนส่งเสริมและสร้างวัฒนธรรมทางปัญญาเป็นอยู่ด้วยปัญญามีเหตุมีผล และไม่มั่งงาย ครูต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีคุณธรรม มีความสามารถในการสอน

เอกสารอ้างอิง

- จรรยา ปันท้วงกูร และกิตติศักดิ์ ดียา. (2563). การจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 10(3), 289-303.
- เฉลิม พักอ่อน. (2562). การออกแบบการเรียนรู้อิงมาตรฐานตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเทคนิค Backward Design. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ประสานมิตร.
- พระปลัดประดิษฐ์ ตาโ (ประคองสาย). (2557). *การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (บัวบาน), เกษม แสงนนท์. (2562). *โรงเรียนวิถีสัทธรรม (Buddhist Oriented School) นวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์*. พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุวัฒน์ สุนนโท (รุจิเวทย์) และพระมหาอำพล คุณงกโร (มาลัย). (2558). *พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีสัทธรรม*. (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมคิด บางโม. (2562). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.